

رابطه رفتارهای مربیگری و انسجام گروهی تیم‌های موفق هندبال و بسکتبال دانشجویان پسر دانشگاه‌ها از دیدگاه دانشجویان ورزشکار

محمد مازیاری^۱، سیدمحمد کاشف^۲

۱- کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه ارومیه *

۲- دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه ارومیه.

تاریخ پذیرش: ۹۲/۰۷/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۱/۲۷

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی رابطه رفتارهای مربیگری و انسجام گروهی تیم‌های موفق هندبال و بسکتبال دانشجویان پسر در یازدهمین المپیاد ورزشی (تابستان ۹۱) می‌باشد. ۸۷ نفر از بازیکنان هندبال و بسکتبال چهار تیم راه یافته به مرحله پایانی رقابت‌ها، پرسشنامه رفتارهای مربیگری (CBQ) مارتین و بارنز (۱۹۹۹) و پرسشنامه محیط گروهی (GEQ) کارون، ویدمایر و براولی (۱۹۸۵) را پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یکراهه انجام شد. نتایج نشان داد بین انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی با تقویت ($r = 0/389$ ، $r = 0/222$)، تشویق وابسته به اشتباه ($r = 0/516$ ، $r = 0/279$)، آموزش فنی وابسته به اشتباه ($r = 0/509$ ، $r = 0/274$)، آموزش فنی عمومی ($r = 0/369$ ، $r = 0/265$) و تشویق عمومی ($r = 0/376$ ، $r = 0/219$) رابطه مثبت و معنی‌دار؛ و با عدم تقویت ($r = -0/295$ ، $r = -0/496$)، تنبیه ($r = -0/411$ ، $r = -0/455$)، آموزش فنی تنبیهی ($r = -0/215$ ، $r = -0/393$) و چشم پوشی از اشتباه ($r = -0/295$ ، $r = -0/405$) رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین انسجام تکلیف با حفظ کنترل ($r = 0/345$)، سازماندهی ($r = 0/476$) و روابط عمومی ($r = 0/346$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد در حالی که انسجام اجتماعی با این مؤلفه‌ها رابطه معنادار نداشت. مقایسه رفتارهای مربیگری نشان داد که مربیان بیشتر از تقویت ($3/73 =$ میانگین) و کمتر از چشم پوشی از اشتباه ($2/49 =$ میانگین) استفاده می‌کردند. بنابراین، به نظر می‌رسد که ادراک ورزشکاران از رفتارهای مربیان‌شان با انسجام گروهی (انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی) در ارتباط می‌باشد و رفتار مربیان یکی از عوامل مهم و اثرگذار بر انسجام گروهی است.

کلیدواژگان: رفتارهای مربیگری، انسجام اجتماعی، انسجام تکلیف

مقدمه

در حوزه رهبری ورزش تحقیقات تحت این فرض کلی که نوع رفتار رهبری به نمایش گذاشته شده توسط مربیان تاثیر قابل توجهی بر روی ورزشکاران و تیم هایشان می‌گذارد، انجام شده است. تقریباً همه تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده است به منظور شناسایی رفتارهای خاص و یا سبک رهبری است که موثرتر باشد (۱). در حالی که تحقیقات اولیه در رهبری بر روی صفات و یا توانایی‌های رهبران بزرگ متمرکز شده بود، اما بعد از آن، تحقیقات رهبری با بررسی رفتار رهبران در وضعیت‌های خاص رهبری تکامل یافته است (۲). صرف نظر از نوع ورزش یا سطح رقابت، مربیان موفق اغلب به راحتی شناسایی شده اما به ندرت درک می‌شوند. چرا برخی از مربیان همواره موفق هستند؟ چه عواملی به مربیان در پرورش ورزشکاران و تیم‌های موفق کمک می‌نمایند؟

اسمول و اسمیت^۱ یک مدل رفتار رهبری در ورزش را مطرح ساخته‌اند که در آن رفتار مربیگری^۲ شامل موارد زیر است: ۱- تقویت (واکنش مثبت، پاداش شفاهی یا غیر شفاهی به یک بازی خوب و یا تلاش خوب)، ۲- عدم تقویت (عدم پاسخ به عملکرد خوب)، ۳- تشویق وابسته به اشتباه (تشویق ورزشکار به دنبال یک اشتباه)، ۴- آموزش فنی وابسته به اشتباه (آموزش ورزشکار و نمایش حرکت برای او به قصد رفع اشتباه)، ۵- تنبیه (واکنش منفی شفاهی یا غیر شفاهی پس از اشتباه ورزشکار)، ۶- آموزش فنی تنبیهی (آموزش فنی پس از اشتباه ورزشکار به شیوه‌ای تنبیهی یا خصمانه)، ۷- چشم پوشی از اشتباه (عدم پاسخ به اشتباه ورزشکار)، ۸- حفظ کنترل (واکنش به منظور بازگرداندن و حفظ نظم در میان اعضای تیم)، ۹- آموزش فنی عمومی (آموزش تکنیک‌ها و تاکتیک‌های ورزشی به صورت خودانگیخته - پس از اشتباه ورزشکار نیست)، ۱۰- تشویق عمومی (تشویقی خودانگیخته که پس از اشتباه ورزشکار انجام نشده است)، ۱۱- سازماندهی (رفتاری مدیریتی که شرایط را برای بازی با تخصیص وظایف و یا مسئولیت‌ها آماده می‌کند) و ۱۲- روابط عمومی (تعامل با بازیکنان بی‌ارتباط با بازی) (۳). پس مربیان می‌توانند طیف گسترده‌ای از رفتارها را در تعامل با ورزشکاران از خود نشان دهند. به عنوان مثال، تعاملات ممکن است شامل رفتارهای آموزشی از قبیل ارائه آموزش و سازماندهی فعالیت‌ها و رفتارهای بین فردی مانند ارائه بازخورد، ستایش و یا تنبیه باشند (۴).

بیشتر توجه به جای صدها ساعت تمرین و فرآیندهای قبل از موفقیت، به سمت بازی و نتیجه آن است. اگر چه بسیاری از رفتارهای مربیان در روز بازی، رفتارهایی است که در طی تمرین اتفاق می‌-

1. Smoll, and Smith
2. coaching behavior

افتد، اما ممکن است موفقیت ورزشکار و تیم را پیش بینی کند (۵). باور^۱ (۲۰۰۹) نشان داد که از رفتارهای دوازده‌گانه مربیان، عدم تقویت، آموزش فنی وابسته به اشتباه و سازماندهی در زمان تمرین و مسابقه با هم تفاوت معنادار دارند (۶). از آنجا که رفتارهای مربیگری در طول تمرین به طور مستقیم مربوط به کیفیت تمرین است، این منطقی است که فرض کنیم که رفتارهای مربی در تمرین نیز به طور مستقیم بر کیفیت عملکرد ورزشکار در مسابقه تاثیر می‌گذارد (۵). با این حال، به رغم اهمیت و مسئولیت نقش مربیگری، تحقیقات کمی برای شناسایی رفتارهای مربیگری مطلوب و عواملی که بر اثربخشی رفتارهای خاص تاثیر می‌گذارند، وجود دارد. همچنین، برخی از مربیان به خاطر توانایی منحصر به فردشان در رسیدن به موفقیت شناخته شده هستند. بنابراین، بررسی رفتار و تجربه مربیان موفق که ممکن است با رفتارهایشان بر استراتژی‌های خود تاثیر گذاشته و منجر به موفقیت شوند، ضروری است. لیسلی و دارست^۲ (۱۹۸۵) بیان می‌کنند که درک بیشتر استراتژی‌های به کار گرفته شده توسط مربیان مفید به نظر می‌رسد زیرا؛ رفتارهای مربیگری می‌تواند با برنده و بازنده بودن تیم در ارتباط باشد (۷).

تحقیقاتی که در زمینه رفتارهای مربیان و سبک رهبری آنان انجام شده حاکی از آن است که مربیان بیشتر از تقویت مثبت، آموزش و تمرین استفاده می‌کنند. بوچر^۳ (۲۰۰۳) به بررسی سبک‌های رهبری مربیان تیم‌های هاکی دختران دانشجو پرداخت. نتایج نشان داد مربیان موفق بیشتر از تقویت مثبت و حمایت اجتماعی استفاده کرده‌اند (۸). نتیجه تحقیقی که مسکویتا و همکارانش^۴ (۲۰۰۸) بر روی مربیان آماتور والیبالی انجام دادند، نشان داد مربیان آماتور بیشتر از رفتارهای آموزشی و تقویت مثبت استفاده می‌کنند البته در مقایسه با مربیان حرفه‌ای در سطح نخبگان از رفتارهای آموزشی و ستایش کمتری استفاده کرده بودند (۹). زیوماکس و همکاران^۵ (۲۰۰۹) نشان دادند مربیان بسکتبال و هندبال جوانان بیشتر از آموزش فنی وابسته به اشتباه، تقویت و تشویق استفاده می‌کنند (۱۰). زیتو و همکاران^۶ (۲۰۱۱) نیز به بررسی رفتارهای مربیگری ۱۲ مربی والیبالی لیگ یونان پرداختند و نشان دادند مربیان رفتارهای آموزش تاکتیکی، آموزش عمومی، آموزش تکنیکی و تشویق را بیشتر به نمایش گذاشته‌اند (۱۱).

-
1. Bauer
 2. Lacy and Darst
 3. Butcher
 4. Mesquita et al
 5. Tzioumakis et al
 6. Zetou et al

توروس و همکاران^۱ (۲۰۱۳) رفتارهای رهبری مربیان را در آغاز، وسط و پایان فصل بررسی کردند. نتایج نشان داد که در رفتارهای دموکراتیک، حمایت اجتماعی و آموزش و تمرین تفاوت معنی دار وجود داشت (۱۲). بارنز^۲ (۲۰۰۳) نشان داد که دانشجویان ورزشکار رشته‌های گلف، بسکتبال و دو میدانی ترجیح می‌دهند مربیان‌شان بیشتر از رفتارهای آموزش فنی وابسته به اشتباه، تقویت، حفظ کنترل و آموزش فنی عمومی استفاده کنند (۱۳).

از طرف دیگر انجام موفقیت آمیز هر کار گروهی مستلزم وجود همبستگی در بین اعضای گروه است. در ورزش شرط لازم برای تحقق هدف مشترک، داشتن وحدت و ارتباط گروهی است که بی‌تردید نقش مربی به عنوان رهبر تیم که وظیفه هدایت بازیکنان را بر عهده دارد در این زمینه نقشی کلیدی است (۱۴) در هر تیم ورزشی و یا گروه، پیوندی وجود دارد که این گروه را برای رسیدن به اهداف خاص با هم نگه می‌دارد. قدرت و صلابت این پیوند تعیین کننده سطح انسجام گروه^۳ است. شبیه به هر واژه روانشناختی، انسجام به طریق مختلف تعریف شده است. در زمینه‌ی ورزش، انسجام تیم یا گروه توسط کارون^۴ و همکاران (۱۹۹۸) به عنوان یک فرایند پویا که تمایل گروه را برای باهمدیگر و متحد ماندن در دستیابی به اهداف و مقاصد و یا ارضای نیازهای عاطفی اعضا منعکس می‌کند، تعریف شده است (۱۵). با توجه به این تعریف، انسجام در ورزش متشکل از دو بخش اصلی انسجام تکلیف و اجتماعی^۵ است. انسجام تکلیف نشان دهنده میزان سازماندهی و تعهد فردی اعضای گروه به اهداف و وظایف مشترک می‌باشد. انسجام تکلیف بالا معمولاً در میان اعضای گروهی که برای رسیدن به یک هدف مشترک متحد شده و بر روی عملکرد و یا بهره‌وری گروه تمرکز کرده‌اند، دیده می‌شود. در مقابل، انسجام اجتماعی بیانگر جذابیت گروه و یا جنبه‌هایی است که گروه را برای غیر خودی‌ها جذاب می‌سازد. انسجام اجتماعی بالا در میان گروه‌هایی یافت می‌شود که در کنار هم و با یکدیگر، جدا از هدف و یا وظیفه اصلی گروه به سر می‌برند. همچنین نشان داده شده زمانی که دوستی و روابط بین اعضای تیم توسعه می‌یابد صرفاً بر اساس کار در حال انجام نیست. بنابراین، هر تیم ورزشی می‌تواند در هر دو جنبه انسجام بالا (به عنوان مثال، همه اعضا متعهد به اهداف عمومی و مشترک بوده و تمامی اعضای گروه شبیه به یکدیگرند)، در هر دو جنبه انسجام پایین یا در یک جنبه انسجام بالا و در جنبه‌ی دیگر، انسجام پایین داشته باشد (۱۶).

-
1. Toros et al
 2. Barnes
 3. group cohesion
 4. Carron
 5. task cohesion and social cohesion

بر اساس مدل کارون و هاوسنبلاس^۱ (۱۹۹۸) انسجام در زمینه ورزش ماهیتی چند بعدی، پویا، ابزاری و عاطفی دارد و عوامل محیطی، فردی، رهبری و تیم با انسجام گروهی رابطه دارند و یا می‌توانند آن را پیش بینی کنند. عوامل رهبری شامل رفتارهای رهبری، سبک تصمیم‌گیری رهبری، رابطه‌ی شخصی مربی و ورزشکار و ارتباط مربی و تیم می‌شود. عامل رهبری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا این امکان وجود دارد که رفتارهای مربیگری انسجام در تیم‌های ورزشی را پیش بینی نمایند و بر آن تاثیر بگذارد. ویژگی‌های مربیان عبارتند از: انواع و تعداد بازخورد، تمرین و آموزش، حمایت اجتماعی، نوع رهبری (استبدادی یا دموکراتیک) و واکنش به شرایط بازی و فشار (۱۶).

تحقیقات زیادی در رابطه با رفتار و سبک‌های رهبری مربیان و انسجام گروهی انجام شده است. طالبی و عبدالهی (۱۳۹۱) رابطه معنی‌دار بین سبک‌های رهبری آموزشی، دموکراتیک و حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت و آمرانه با انسجام گروهی را در تیم‌های والیبال لیگ برتر زنان نشان دادند (۱۷). رویانن^۲ (۲۰۰۴) نشان داد که رفتار دموکراتیک، تمرین و آموزش، حمایت اجتماعی، بازخورد مثبت و بازخورد اطلاعاتی مربیان با انسجام تیمی رابطه مثبت و معنادار دارند. و رفتارهای آمرانه، بازخورد تنبیهی، عدم تقویت و نادیده گرفتن اشتباه با انسجام تیمی رابطه منفی و معنادار دارند (۱۶). رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی که بر روی تیم‌های والیبال دانشجویان دختر انجام دادند، نشان دادند که انسجام گروهی با سبک‌های رهبری آموزشی و تمرین، حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت، رابطه مثبت و معنی‌دار دارد و با سبک‌های آمرانه و دموکراتیک رابطه معنی‌دار ندارد (۱۸). شمسایی و همکاران (۱۳۸۸) رابطه منفی و معنادار را بین سبک‌های رهبری آمرانه و دموکراتیک با انسجام گروهی در تیم‌های لیگ برتر فوتبال نوجوانان گزارش کردند (۱۹). وحدانی و همکاران (۱۳۹۱) نیز در تحقیقی که بر روی تیم‌های منتخب دانش‌آموزی انجام دادند رابطه مثبت و معنی‌دار را بین سبک‌های رهبری حمایت اجتماعی و آموزش و تمرین و بازخورد مثبت و رابطه منفی و معنی‌دار بین سبک رهبری آمرانه با انسجام اجتماعی و انسجام تکلیف را نشان دادند (۲۰). با توجه به اینکه ورزش دانشجویی نقش مهمی در پرکردن اوقات فراغت دانشجویان دارد و هر سال مسابقات متعددی در این سطح برگزار می‌گردد، می‌تواند استعدادها را نهفته را شناسایی و به ورزش کشور معرفی نماید و از طرف دیگر، رفتارهای مربیگری در تمرین و بازی تاثیرات زیادی بر روی بازیکنان گذاشته و می‌تواند عملکرد و ادامه مشارکت ورزشکاران را تحت تاثیر قرار دهد و اینکه بیشتر تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده فقط پنج بعد سبک رهبری را با انسجام گروهی

1. Carron and Hausenblas
2. Ronayne

سنجیده و عوامل روانشناسی را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند لذا هدف از این تحقیق بررسی رابطه ابعاد دوازده گانه رفتارهای مربیگری و انسجام گروهی تیم‌های موفق هندبال و بسکتبال دانشجویان پسر می‌باشد.

روش پژوهش

روش تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی می باشد. جامعه و نمونه آماری در این تحقیق شامل بازیکنان چهار تیم هندبال و چهار تیم بسکتبال راه یافته به مرحله پایانی رقابت‌های یازدهمین المپید دانشجویی (تابستان ۹۱) بودند (N=n= ۱۰۴). که تعداد ۸۷ پرسشنامه برگشت داده شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای جمع آوری داده‌ها از دو پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه رفتار مربیگری (CBQ)^۱ مارتین و بارنز^۲ (۱۹۹۹) که دوازده بعد از رفتارهای مربیگری (تقویت، عدم تقویت، تشویق وابسته به اشتباه، آموزش فنی وابسته به اشتباه، تنبیه، آموزش فنی تنبیهی، چشم پوشی از اشتباه، حفظ کنترل، آموزش فنی عمومی، تشویق عمومی، سازماندهی، روابط عمومی) را مورد سنجش قرار می‌دهد. این پرسشنامه دارای ۴۸ سوال است و براساس مقیاس پنج ارزشی لیکرت (۱ = کاملاً مخالف تا ۵ = کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. پایایی این پرسشنامه توسط سازندگان اصلی ۰/۸۳ گزارش شده است (۲۱). و پرسشنامه محیط گروهی (GEQ)^۳ کارون، براولی و ویدمایر^۴ (۱۹۸۵) که دارای ۱۸ سوال می‌باشد و انسجام گروهی را در دو بعد انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی می‌سنجد و بر اساس مقیاس نه ارزشی لیکرت (۱ = کاملاً مخالفم تا ۹ = کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود (۱۵). با وجود اینکه روایی و پایایی این پرسشنامه‌ها در تحقیقات زیادی تایید شده است (۶،۱۳،۱۸،۲۰)، روایی صوری پرسشنامه توسط اساتید مدیریت ورزشی تایید شد و در این تحقیق پایایی پرسشنامه‌ها به روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه رفتار مربیگری ۰/۷۷ و برای پرسشنامه محیط گروهی ۰/۸۰ به دست آمد. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های پراکندگی، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی نیز با توجه به نتیجه آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و نرمال بودن توزیع داده‌ها و همچنین، بررسی خطی بودن روابط بین متغیرها از طریق رسم نمودار پراکنش داده‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یکراهه استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار Sps.19 استفاده شد. کلیه فرضیه‌های تحقیق در سطح (p < ۰/۰۵) تجزیه و تحلیل شدند.

1. Coaching Behavior Questionnaire
2. Martin and Barnes
3. Group Environment Questionnaire
4. Carron, Brawley and Widmeyer

نتایج

جدول ۱ مشخصات آزمودنی‌ها را نشان می‌دهد، همانطور که مشاهده می‌شود میانگین سنی آنها ۲۱/۹۸ سال می‌باشد و ۷۶ نفر (۸۷/۴ درصد) در مقطع لیسانس، ۱۰ نفر (۱۱/۵ درصد) در مقطع فوق لیسانس و ۱ نفر (۱/۱ درصد) در مقطع دکتری تحصیل می‌نمودند. ۳۰ نفر (۳۴/۵ درصد) کمتر از ۵ سال، ۴۴ نفر (۵۰/۶ درصد) ۵ تا ۱۰ سال و ۱۳ نفر (۱۴/۹ درصد) بیش از ۱۰ سال سابقه ورزشی داشتند.

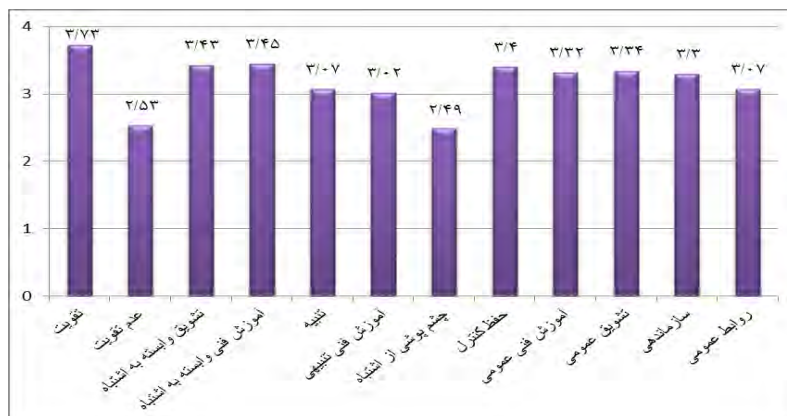
جدول ۱. ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها

سن	مقطع تحصیلی	فراوانی	سابقه ورزشی	فراوانی	رشته ورزشی	فراوانی
M ± SD	لیسانس	۷۶	کمتر از ۵ سال	۳۰	هندبال	۴۴
۲۱/۹۸ ع ۲/۰۰۱	فوق لیسانس	۱۰	۵ تا ۱۰ سال	۴۴	بسکتبال	۴۳
	دکتری	۱	بیشتر از ۱۰ سال	۱۳		

جدول ۲ میانگین و انحراف معیار ابعاد دوازده گانه رفتارهای مربیگری و نتیجه آزمون تحلیل واریانس یکراهه را نشان می‌دهد. با توجه به مقدار p (۰/۰۰۰) مشاهده می‌شود که بین رفتارهای مربیگری مربیان تفاوت معنادار وجود دارد و مربیان بیشتر از رفتار تقویت و کمتر از رفتار چشم پوشی از اشتباه استفاده کرده‌اند (جدول ۲ و شکل ۱).

جدول ۲. آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه رفتارهای مربیگری مربیان

رفتارهای مربیگری	M±SD	منبع تغییر (رفتارهای مربیگری)	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	P
تقویت	۳/۷۳ ± ۰/۷۵۶	بین گروهی	۱۳۰/۲۳۹	۱۱	۱۱/۸۴۰	۱۹/۸۸	۰/۰۰۰
عدم تقویت	۲/۵۳ ± ۰/۷۹۶	درون گروهی	۶۱۴/۶۶۴	۱۰۳۲	۰/۵۹۶		
تشویق وابسته به اشتباه	۳/۴۳ ± ۰/۷۵۶	مجموع	۷۴۴/۹۰۳	۱۰۴۳			
آموزش فنی وابسته به اشتباه	۳/۴۵ ± ۰/۸۱۳						
تنبیه	۳/۰۷ ± ۰/۸۰۵						
آموزش فنی تنبیهی	۳/۰۲ ± ۰/۷۲۷						
چشم پوشی از اشتباه	۲/۴۹ ± ۰/۸۳۶						
حفظ کنترل	۳/۴۰ ± ۰/۷۵۱						
آموزش فنی عمومی	۳/۳۲ ± ۰/۷۹۰						
تشویق عمومی	۳/۳۴ ± ۰/۶۸۶						
سازماندهی	۳/۳۰ ± ۰/۸۵۳						
روابط عمومی	۳/۰۷ ± ۰/۶۹۴						

شکل ۱. مقایسه رفتارهای مربیگری مربیان

جدول ۳ نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون را بین انسجام تکلیف و ابعاد رفتارهای مربیگری نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود بین انسجام تکلیف و تقویت ($r=0/389$)، تشویق وابسته به اشتباه ($r=0/516$)، آموزش فنی وابسته به اشتباه ($r=0/509$)، حفظ کنترل ($r=0/354$)، آموزش فنی عمومی ($r=0/369$)، تشویق عمومی ($r=0/376$)، سازماندهی ($r=0/476$) و روابط عمومی ($r=0/346$) رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($p<0/01$). و بین انسجام تکلیف و عدم تقویت ($r=-0/295$)، تنبیه ($r=-0/411$) در سطح $0/01$ و با آموزش فنی تنبیهی ($r=-0/215$) و چشم پوشی از اشتباه ($r=-0/259$) در سطح $0/05$ رابطه‌ی منفی و معنی‌داری وجود دارد. لازم به ذکر است که تشویق وابسته به اشتباه بیشترین همبستگی را با انسجام تکلیف دارد.

جدول ۳. نتایج ضریب همبستگی بین انسجام تکلیف با مؤلفه‌های رفتارهای مربیگری

متغیرها	ضریب همبستگی (r)	P
تقویت	0/389**	0/000
عدم تقویت	-0/295**	0/006
تشویق وابسته به اشتباه	0/516**	0/000
آموزش فنی وابسته به اشتباه	0/509**	0/000
تنبیه	-0/411**	0/000
آموزش فنی تنبیهی	-0/215*	0/046
چشم پوشی از اشتباه	-0/259*	0/016
حفظ کنترل	0/354**	0/001
آموزش فنی عمومی	0/369**	0/000
تشویق عمومی	0/376**	0/000
سازماندهی	0/476**	0/000
روابط عمومی	0/346**	0/001

$p<0/05^*$, $p<0/01^{**}$

همچنین جدول ۴ نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون را بین انسجام اجتماعی و ابعاد رفتارهای مربیگری نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که بین انسجام اجتماعی و تقویت ($r=0/222$)، آموزش فنی وابسته به اشتباه ($r=0/274$)، آموزش فنی عمومی ($r=0/265$) و تشویق عمومی ($r=0/219$) در سطح $0/05$ و با تشویق وابسته به اشتباه ($r=0/279$) در سطح $0/01$ رابطه‌ی مثبت و معنادار وجود دارد و بین انسجام اجتماعی و عدم تقویت ($r=-0/496$)، تنبیه ($r=-0/455$)، آموزش فنی تنبیهی ($r=-0/393$) و چشم پوشی از اشتباه ($r=-0/405$) رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد ($p<0/01$)، درحالی که بین انسجام اجتماعی و حفظ کنترل، سازماندهی و روابط عمومی رابطه‌ی معنی‌دار مشاهده نشد. در بین مؤلفه‌های رفتارهای مربیگری عدم تقویت بیشترین همبستگی را (به طور معکوس) با انسجام اجتماعی دارد.

جدول ۴. نتایج ضریب همبستگی بین انسجام اجتماعی با مؤلفه‌های رفتارهای مربیگری

انسجام اجتماعی		متغیرها
P	ضریب همبستگی (r)	
0/039	0/222*	تقویت
0/000	-0/496**	عدم تقویت
0/009	0/279**	تشویق وابسته به اشتباه
0/010	0/274*	آموزش فنی وابسته به اشتباه
0/000	-0/455**	تنبیه
0/000	-0/393**	آموزش فنی تنبیهی
0/000	-0/405**	چشم پوشی از اشتباه
0/114	0/171	حفظ کنترل
0/013	0/265*	آموزش فنی عمومی
0/042	0/219*	تشویق عمومی
0/118	0/169	سازماندهی
0/057	0/205	روابط عمومی

$p<0/05^*$, $p<0/01^{**}$

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق بررسی رابطه رفتارهای مربیگری و انسجام گروهی تیم‌های هندبال و بسکتبال دانشجویان در یازدهمین المپιάد ورزشی دانشجویان پسر می‌باشد. نتایج نشان داد مربیان بیشتر از رفتار تقویت و آموزش فنی وابسته به اشتباه و کمتر از رفتار چشم پوشی از اشتباه و عدم تقویت استفاده می‌کنند. که با تحقیقات بوچر (۲۰۰۳)، بارنز (۲۰۰۳)، رویانن (۲۰۰۴)، ماسکویتا و همکاران (۲۰۰۸) و زیوماکیس و همکاران (۲۰۰۹) همخوانی دارد (۸،۹،۱۰،۱۳،۱۶). البته وحدانی و

همکاران (۱۳۹۱) در تیم‌های منتخب دانش‌آموزی؛ شمسایی و همکاران (۱۳۸۸) در تیم‌های فوتبال نوجوانان؛ رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۹) در تیم‌های والیبال دانشجویان دختر؛ زیتو (۲۰۱۱) در مربیان والیبال لیگ یونان، نیز نشان دادند که مربیان بیشتر از آموزش و تمرین استفاده می‌کنند (۱۱،۲۰،۱۹،۱۸). این نتایج نشان می‌دهد که مربیان در تیم‌های دانشجویی بیشتر به مؤلفه‌های روانی توجه نموده و سعی در افزایش روحیه بازیکنان با تشویق کلامی و غیر کلامی داشته‌اند و چون ممکن است تیم‌های دانشجویی به بلوغ تکنیکی نرسیده باشند و در سطح متوسطی قرار داشته باشند، مربیان بیشتر اقدام به آموزش مهارت‌ها نموده و پس از اشتباه بازیکنان، مهارت را برای آنها به نمایش گذاشته و بازخورد مناسب را فراهم کرده‌اند. سلبی^۱ (۲۰۰۹) بیان می‌کند مربیگری یک تیم ورزشی در هر سطحی اغلب آموزش تجربه در نظر گرفته می‌شود. مربیان، مقدار قابل توجهی از زمان را با چالش انتقال دانش از طریق آموزش استراتژی و مهارت‌های جسمی، ایجاد انگیزه تلاش، تصحیح اشتباهات و افزایش اعتماد به نفس صرف می‌کنند. در واقع مهم‌ترین جنبه از نقش یک مربی، آموزش می‌باشد (۲۲). در نتیجه مربیان می‌توانند تجارب مثبت ورزشی ورزشکاران‌شان را بیش‌تر با استفاده از تقویت مثبت و آموزش فنی نسبت به تنبیه، آموزش فنی تنبیهی و یا نادیده گرفتن اشتباهات افزایش دهند. پس مربیان برای تعامل بهتر با ورزشکاران بهتر است پس از آموزش مهارت‌ها، بازخورد مناسب را نیز پس از اشتباه بازیکن فراهم نمایند. زیرا باعث می‌شود ورزشکاران اصلاحات لازم را انجام داده و مهارت را بهتر فراگیرند. چنانچه بلاک و ویسس^۲ (۱۹۹۲) بیان می‌کنند به احتمال زیاد زمانی ورزشکاران احساس موفقیت و شایستگی می‌کنند که تشویق و آموزش داده می‌شوند، نسبت به زمانی که آنها بارها و بارها مورد انتقاد قرار گیرند (۲۳). بنابراین، ورزشکاران جوان ترجیح می‌دهند مربیان‌شان به اشتباهاتشان با استفاده از تشویق و آموزش فنی واکنش نشان دهند.

نتایج تحقیق نشان داد که بین انسجام تکلیف با تقویت، تشویق وابسته به اشتباه، آموزش فنی وابسته به اشتباه، حفظ کنترل، آموزش فنی عمومی، تشویق عمومی، سازماندهی و روابط عمومی رابطه مثبت و معنی‌دار و بین انسجام تکلیف با عدم تقویت، تنبیه، آموزش فنی تنبیهی و چشم پوشی از اشتباه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین انسجام اجتماعی با تقویت، آموزش فنی وابسته به اشتباه، آموزش فنی عمومی، تشویق عمومی و تشویق وابسته به اشتباه رابطه مثبت و معنادار و بین انسجام اجتماعی با عدم تقویت، تنبیه، آموزش فنی تنبیهی و چشم پوشی از اشتباه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. که با تحقیق رویانن (۲۰۰۴)

1. Selby

2. Black and Weiss

همخوانی دارد (۱۶) و با توجه به اینکه رفتارهای آموزشی، تقویت و تشویق مربیان می‌تواند با سبک های رهبری آموزش و تمرین، حمایت اجتماعی و بازخورد مثبت و رفتارهای عدم تقویت و تنبیه با سبک آمرانه مشابه باشند می‌توان گفت که با نتایج تحقیقات وحدانی و همکاران (۱۳۹۱)، شمسایی و همکاران (۱۳۸۸)، رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۹) و طالبی و عبدالهی (۱۳۹۱) همسو می‌باشد (۱۷،۱۸،۱۹،۲۰).

از طرف دیگر، بین انسجام اجتماعی با حفظ کنترل، سازماندهی و روابط عمومی رابطه‌ی معنی‌دار مشاهده نشد. این نتیجه شاید به این دلیل باشد که حفظ کنترل و سازماندهی، بیشتر به مسئولیت-ها و وظایف بازیکنان در بازی و در نتیجه با انسجام تکلیف در ارتباط می‌باشد. همچنین اعضای تیم‌های دانشجویی غیر از زمان بازی و تمرین، زمان بیشتری را در خوابگاه و در طول تحصیل در کنار هم می‌گذرانند، امکان دارد با توجه به جلسات و مدت زمان تمرین و حضور مربی در این تیم‌ها، مربیان نتوانسته باشند به لحاظ عاطفی اینقدر به بازیکنان نزدیک شده باشند که بتوانند بر انسجام اجتماعی که ناشی از در کنار هم بودن است، تاثیرگذار باشند. به طوری که وانگ^۱ و همکاران (۲۰۱۱) تفاوت معنی‌دار را در انسجام تیمی با توجه به مدت تمرین و آموزش در تیم‌های تنیس روی میز دانشجویان گزارش کردند (۲۴).

پس با توجه به نتیجه این تحقیق و سایر تحقیقات می‌توان اظهار داشت ادراک ورزشکاران از رفتارهای مربیان‌شان با انسجام گروهی (انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی) در ارتباط می‌باشد و چنین به نظر می‌رسد که سبک رهبری و رفتار مربیان یکی از عوامل مهم و اثرگذار بر انسجام گروهی است. همچنین، رفتار حمایت اجتماعی، آموزش و تمرین، دموکراسی، بازخورد مثبت و اطلاعاتی، تشویق و روابط عمومی مربیان باعث افزایش سطوح انسجام گروهی می‌شود و رفتار آمرانه، بازخورد تنبیهی، عدم تقویت و نادیده گرفتن اشتباه نیز به مقدار زیادی باعث کاهش سطوح انسجام گروهی می‌گردد. عملکرد یک تیم در طول مسابقه بستگی به عوامل بسیاری دارد، که یکی از آنها توانایی اعضای تیم در کار کردن باهم می‌باشد و مربی این توانایی را دارد که با رفتارهای مناسب خود، اعضای تیم را در کار گروهی یاری دهد و انسجام گروهی تیم را بالا ببرد. چنانچه بخششی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی که بر روی تیم‌های والیبال لیگ برتر ایران انجام دادند، نشان دادند ابعاد کارآمدی مربیگری می‌تواند انسجام گروهی را پیش بینی کند (۲۵).

نتیجه این تحقیق از مدل انسجام گروهی در تیم‌های ورزشی حمایت می‌کند زیرا نشان داد که رفتارهای مربیگری تاثیر زیادی بر انسجام گروهی دارد. همچنین نشان می‌دهد رفتار مربیان بر جو

حاکم بر تیم تاثیرگذار است. همانطور که نتایج نشان داد ورزشکارانی که مربیان خود را با رفتارهای تقویت، آموزش فنی وابسته به اشتباه، آموزش فنی عمومی، تشویق عمومی و تشویق وابسته به اشتباه درک کرده‌اند انسجام تیمی را نیز بیشتر گزارش کرده‌اند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد مربیان جو تیمی بسازند که در آن بر یادگیری مهارت‌ها، تقویت و تشویق تاکید شود. زیرا مشارکت هر یک از اعضای تیم ارزشمند است و این به دلیل اعتقاد به انسجام تیم و کارآیی جمعی است.

از طرف دیگر، ورزشکارانی که رفتارهای عدم تقویت، تنبیه، آموزش فنی تنبیهی و چشم پوشی از اشتباه را از مربیان‌شان مشاهده نمایند، انسجام تیمی را کمتر درک می‌کنند. از آنجا که این رفتارها بر انسجام تیمی اثر منفی می‌گذارد، ممکن است جو تیمی خصومت آمیز را به وجود آورد. در چنین تیم‌هایی تمرکز عمدتاً بر روی بردن بازی‌ها و اجرای دستورات جهت تایید مربی است. با توجه به اینکه در این تیم‌ها تشویق و تقویت وجود ندارد، ورزشکاران به جای پیشرفت، روی اجتناب از تنبیه و عدم اشتباه تمرکز می‌کنند. علاوه بر این کل تیم مورد تشویق قرار نمی‌گیرد و فقط ورزشکار به صورت فردی تشویق می‌شود و بیشتر روی اشتباه و کمبود مهارت ورزشکار تمرکز می‌شود در نتیجه افرادی که سرزنش شده و مورد انتقاد قرار می‌گیرند به سمت ایجاد گروهک در تیم تلاش کرده و انسجام گروهی و عملکرد تیمی را کاهش می‌دهند. به طوری که نتیجه تحقیق تورمن^۱ (۲۰۰۳) که به بررسی تاثیر رفتارهای مربیگری بر انسجام تیم‌های فوتبال پرداخت، نشان داد که مربیان از دو طریق اصلی بی‌عدالتی و تمسخر کردن مانع از انسجام تیمی می‌شوند. بی‌عدالتی که عمدتاً به شکل تبعیض در بین ورزشکاران خاص شرح داده شده است در حالی که تمسخر با رفتارهای تنبیهی مانند؛ فریاد و یا تنبیه ورزشکاران برای اشتباهات، مشخص شده بود. این رفتارها توسط ورزشکاران به عنوان عواملی که اثر منفی بر انسجام تیمی داشت، توصیف شده بود زیرا این رفتارهای مربیگری جو خصمانه‌ای در تیم ایجاد کرده بود و ورزشکاران تمایل داشتند از همدیگر فاصله بگیرند (۲۶).

با توجه به ضریب همبستگی بالا و مثبت بین رفتار تشویق وابسته به اشتباه و آموزش فنی پس از اشتباه با مؤلفه‌های انسجام گروهی (انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی)، همچنین ضریب همبستگی بالا و منفی بین رفتار عدم تقویت، تنبیه و چشم پوشی از اشتباه با مؤلفه‌های انسجام گروهی (انسجام تکلیف و انسجام اجتماعی)، مربیان می‌توانند با تشویق و دادن نکات آموزشی به بازیکنانی که مرتکب اشتباه می‌شوند و بهبود روابط خود با بازیکنان، ایجاد جو مثبت و تبعیض قائل نشدن بین بازیکنان، حل و فصل اختلافات بین بازیکنان تیم، روحیه تیمی و انسجام گروهی را بالا ببرند.

با توجه به اینکه در ورزش‌های تعاملی مانند بسکتبال و هندبال بالا بودن انسجام گروهی بین

بازیکنان اهمیت حیاتی دارد و بر عملکرد تیم‌ها تاثیرگذار است (۱۶)؛ موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

۱- مربیان به عوامل روانی توجه بیشتری نمایند. ۲- در استفاده از رفتارهای تنبیهی احتیاط بیشتری به خرج دهند، زیرا استفاده نابه جا از تنبیه می‌تواند ترس از شکست را در ورزشکار تحریک کرده و منجر به کاهش عملکرد شود و با ایجاد جو تیمی خصمانه و توهین آمیز، انسجام گروهی را کاهش دهد. ۳- نسبت به اشتباهات بازیکنان واکنش مناسب نشان دهند زیرا بی تفاوتی نسبت به اشتباهات بازیکنان، در عملکرد سایر بازیکنان نیز تاثیر داشته و انسجام تیمی را کاهش می‌دهد. ۴- از عدم تقویت کمتر استفاده نمایند زیرا عدم ارائه بازخورد به یک ورزشکار می‌تواند مانع بهبود عملکرد ورزشکار شود و احتمالا باعث کاهش اعتماد به نفس او خواهد شد. ۵- در طول تمرین یا رقابت از بازخوردهای گوناگون استفاده نمایند. همه ورزشکاران یکسان نیستند و مربیان باید با توجه به تفاوت‌های فردی از بازخورد مناسب استفاده نمایند و سعی در شخصی سازی رفتارشان با بازیکنان نمایند. هر چند شخصی سازی رفتارها کار آسانی نیست اما با تعیین رفتارهای مربیگری مناسب برای هر ورزشکار، می‌توان بیشترین تاثیر را بر عملکرد ورزشکاران گذاشت.

با توجه به اینکه رفتارهای مربی ممکن است تحت تاثیر جنسیت بازیکنان، رشته ورزشی و مدت زمانی که مربی در یک تیم حضور دارد قرار گیرد، لازم است تحقیقات بیشتری در این زمینه صورت پذیرد.

منابع:

1. Amorose, A. J., Horn, T. S. (2001). Pre- to post-season changes in intrinsic motivation of the first year college athletes: Relationships with coaching behavior and scholarship status. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13: 355-73.
2. Williams, J.M. (1998). *Applied Sport Psychology: Personal growth to peak performance*. California, U.S.A. Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company. pp: 345-363.
3. Smoll, F. L., Smith, R. E. (2001). Conducting sport psychology training programs for coaches: Cognitive-behavioral principles and techniques. In J. M. Williams (Ed.) (4th ed.), *applied sport psychology: Personal growth to peak performance*. Mountain View, CA: Mayfield Publishing Company. pp: 378-393.
4. Smith, R. E., Smoll, F. L. (2007). Social-cognitive approach to coaching behaviors. In S. Jowett, D. Lavallee (Eds). *Social psychology in sport*. Champaign IL: Human Kinetics. pp: 75-90.
5. Cratty, Bryant. (1989). *Psychology in contemporary sport*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, pp: 197-218.
6. Bauer, J.C.(2009). The effects of coaching behaviors on motivation in handball

- players. Master s degree. Universiteit Maastricht.
7. Lacy, A.C., Darst, P.W. (1985). Systematic observation of behaviors of winning high school head football coaches. *Journal of Teaching in Physical Education*, 4:256° 70.
 8. Butcher, J.P. (2003). Leadership styles of female collegiate field hockey coaches. Master s thesis, Ball State University.
 9. Mesquita, I., Sobrinho, A., Rosado, A., Pereira, F., Milistetd, M. (2008). A systematic observation of youth amateur volleyball coaches behaviors. *International Journal of Applied Sports Sciences*, 20(2): 37-58.
 10. Tzioumakis, J., Michalopoulou, M., Aggelousis, N., Papaioannou, A., Christodoulidis, T.(2009). Youth coaches behavior assessment through systematic observation. *Inquiries in Sport & Physical Education*, 7(3):344-54.
 11. Zetou, E., Amprasi, E., Michalopoulou, M., Aggelousis, N. (2011). Volleyball coaches behavior assessment through systematic observation. *Journal of human sport & exercise*, 6(4): 585-93.
 12. Toros, T., Salman, M., Sar ,. (2013). The comparison of sports coaches pre-season, in-season and post-season leadership behaviours in terms of sport psychology. *International Journal of Human Sciences*, (10)1: 237-45.
 13. Barnes, K. A.(2003). NCAA division I athletes preferences for coaching behaviors. Master of Science. University of North Texas.
۱۴. لاری، ام لیث، (۱۳۸۰). «مدیریت ورزشی». ترجمه هاشم کوزه‌چیان، چاپ اول، تهران، انتشارات دانش افروز.
15. Carron, A., Brawley, L., Widmeyer, W. (1985). The Development of an Instrument to Assess Cohesion in Sport Teams: The Group Environment Questionnaire. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 7(3):244-66.
 16. Ronayne L.S. (2004). Effects of Coaching Behaviors on Team Dynamics: How Coaching Behaviors, Influence Team Cohesion and Collective Efficacy over the Course of a Season. Master of Science. Miami University.
۱۷. طالبی، ناهید، عبدالهی، فاطمه، (۱۳۹۱)، ارتباط بین رفتار رهبری مربی، انسجام گروهی و عملکرد تیم های والیبال لیگ برتر زنان ایران، مطالعات مدیریت ورزشی (۱۶): ۶۳-۷۸.
۱۸. رضانی نژاد، رحیم، حسینی کشتان، میثاق، بنار، نوشین، محدث، فاطمه، (۱۳۸۹) ، رابطه سبک‌های مربیگری با انسجام گروهی و موفقیت تیم‌های والیبال دانشجویان دختر دانشگاه- های آزاد اسلامی، مدیریت ورزشی (۶):۴۶-۲۹.

۱۹. شمسایی، نبی، نادرخانی، یوسفی، بهرام، (۱۳۸۸)، رابطه بین ابعاد رفتاری رهبری با انسجام گروهی و عملکرد تیم‌های حاضر در مسابقات لیگ برتر فوتبال نوجوانان ایران، پژوهش در علوم ورزش (۲۲): ۱۵۱-۱۳۱.

۲۰. وحدانی، محسن، محرم زاده، مهرداد، آقایی، محمود، حسین پور، اسکندر، (۱۳۹۱)، رابطه سبک‌های رهبری مربیان و انسجام گروهی تیم‌های منتخب دانش‌آموزی شهر ارومیه، مدیریت ورزشی (۱۴): ۶۴-۴۹.

21. Martin, S.B., Barnes, K. (1999). Coaching Behavior Questionnaire. Unpublished manual. University of North Texas, Denton.

22. Selby, E. (2009). A qualitative examination of the philosophies of successful NCAA division I coaches. Master s thesis, California State University, Fullerton.

23. Black, J.S., Weiss, M.R. (1992). The relationship among perceived coaching behaviors, perceptions of ability, and motivation in competitive age-group swimmers. Journal of Sport and Exercise Psychology, 14: 309° 25.

24. Wang, S.C., Huang, C.C., Chang, S.C.(2011). Team support and team cohesion of college table tennis players in Taiwan. The 12th ITTF Sports Science Congress. May 5-7, Rotterdam, the Netherlands.

۲۵. بخششی، مهدی، جلالی فراهانی، مجید، پورحسن، ساجد، (۱۳۹۱)، رابطه کارآمدی مربیگری و انسجام گروهی در تیم‌های والیبال لیگ برتر ایران، مطالعات مدیریت ورزشی (۱۶): ۱۸۸-۱۷۵.

26. Turman, P. (2003). Coaches and Cohesion: The impact of coaching techniques on Team cohesion in the small group sport setting. Journal of Sport Behavior, 26 (1): 86° 101.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی